

## گورستانی که بیمارستان شد

موضوع: مرکز درمانی محله  
موقعیت: میدان تجریش



قبرستان شمیران به دستور پهلوی اول سال ۱۳۰۹ به باغ و سپس به بلدیة تبدیل شد و تا سالیان سال خیابان اطراف آن به خیابان شهرداری و میدان هم به همین نام معروف بود. در سال ۱۳۴۰ با واگذاری آن به سازمان شاهنشاهی در این مکان «بیمارستان شهدای تجریش» بنا شد. دارپوش شهبازی، تهران پژوه، درباره هویت تاریخی این بیمارستان می گوید: «گورستان قدیمی بر فراز بلندی مشرف به گستره جنوبی تجریش در شمال میدان قرار داشت که به دستور رضاشاه به فضای سبز و سپس به فرمان پسرش به بیمارستان تبدیل شد. این بیمارستان ابتدا خانه بهداشت بود، اما در زمان پهلوی دوم کلنگ احداث بیمارستانی در ۳ طبقه زده و طبقه دوم این بیمارستان به وی آی پی مسئولان آن زمان تبدیل شد.» قبل از انقلاب، داماد دکتر قریب کمپین طرح پزشک روستار از این بیمارستان آغاز کرد. او معتقد بود پزشکان ایرانی پس از تحصیل برای کار به خارج از کشور می روند و روستارها از پزشک خالی است. تا سال های ۱۳۴۷-۱۳۴۸ بخش درمانی بیمارستان رضا پهلوی وقت شامل ساختمانی ۳ طبقه بود و بعد از آن، ساختمان درمانگاهها، پاپوین ها و یک ساختمان ۸ طبقه (معروف به ساختمان دربار) ساخته شد. همچنین یک آموزش به نام دانشکده تندرستی نیز تأسیس شد که اکنون بخش آموزش و پاتولوژی بیمارستان در آن واقع شده است. در آن زمان تجهیزات پیشرفته پزشکی و کادر درمانی مجرب بیمارستان مورد توجه مراکز درمانی داخلی و خارجی قرار گرفت. برای نمونه، بخش جراحی اعصاب که ۱۳۵۰ امان الله جهانشاهی آن را تأسیس کرد، به سرعت توانست دانشجویان پزشکی دانشگاه جندی شاپور اهواز را برای گذراندن دوره بالینی جذب کند و در بخش های مختلف آموزش دهد. همچنین قرارداد همکاری آموزشی میان بیمارستان و دانشگاه جانز هاپکینز آمریکا منعقد شد که براساس آن، تبادل استاد و دانشجو میان این مرکز صورت می گرفت.

پس از انقلاب، بیمارستان به شهدای تجریش تغییر نام داد و سال ۱۳۶۴ با تشکیل وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی واگذار شد. مرکز تحقیقات سرطان و مؤسسه خیریه بهنام دهش پور هم از بخش های شاخص این بیمارستان است که سال ها از فعالیت خیرخواهانه آنها می گذرد.

## خاطره یک گذر گرمابخش

هنوز هم خیلی ها کوچه زغالی ها را با همین اسم می شناسند و بعضی از مسافران نشان از آن به همین نام می گیرند. اکنون تابلوی شهرداری کوچه به نام شهید بهمن محمودی مزین است. در زمان های دور که هنوز از گاز، شوفاژ و بخاری های نفتی خیری نبود، سوخت مورد نیاز خانه ها با زغالی تامین می شد که از همین کوچه تهیه و توزیع می شد. برای شنیدن داستان این کوچه قدیمی سراغ یکی از کسبه و اهالی محله تجریش رفتیم و از زبان او درباره اهالی سابق این کوچه شنیدیم. عباس صالحی، از معتمدان و قدیمی های محله می گوید: «کوچه زغالی ها در قدیم جزء املاک میرزا حسین خان فرمانفرما بود. سر کوچه زغالی ها که اکنون ۲ ساختمان بلند دیده می شود، در گذشته یک کاروانسرا بود به نام گل مرتضایی که بعدها تبدیل به چوببری و سال ها بعد فروخته شد. اهالی شمیران از این کاروانسرا به روستاهای اطراف رفت و آمد می کردند. ته کوچه حاج عباس تقوی انبار داشت و زغالی که از شمال با اسب، قاطر و بعدها با تریلی می آمد اینجا انبار می شد و بعد هم خودش در تمام محله توزیع می کرد. او به همین سبب به عباس زغالی معروف شد. بعد از او به اینجا چند مغازه دیگر هم اضافه



شد که زمستان ها کسب و کارشان سکه بود، البته حمل و نقل زغال به این منطقه از تجریش کار آسانی نبود. آنها زغال های مورد نیاز مردم را از شهرها و روستاهای شمال کشور تهیه می کردند. در روزگاری که نه خودرویی وجود داشت و نه راه ماشین رو، زغال فروش ها با اسب، الاغ و با مشقت بسیار زغال ها را از جاده های کوهستانی به تجریش می آوردند. حاج عباس اضافه می کند: «پایین کوچه زغالی ها مغازه و منزل حاج فروزان بود، آخرین بازمانده نسل «نعل بندها» که به علی نعل بند شهرت داشت؛ شخصی که گفته می شد در رام کردن اسب های چموش مهارت خاصی داشت و می گویند که رضاشاه اسب هایی را که نمی توانستند رام کنند پیش علی نعل بند می فرستاد.» به گفته صالحی از اواخر سال ۱۳۵۵ به بعد کم کم بساط زغال فروش ها جمع شد و جایش را به نفت فروش ها داد که معروف ترین آنها حسن نفتی بود. آنها هم بعد از اینکه لوله کشی گاز به خانه های محله تجریش رسید از آنجا رفتند.

موضوع: کوچه زغالی ها

موقعیت: میدان قدس

## آتش زیر پاتیل ها و راز محبوب شدن سمنو

اغلب کسانی که از حال و هوای بازار تجریش و خرید انواع میوه ها و نوبرانه های آن لذت می برند قطعاً با سمنوهای تجریش، به خصوص قبل از سال نو آشنایی دارند. عباس صالحی، ساکن قدیمی محله تجریش می گوید: «منصور خان زاهدی نخستین کسی بود که جلوی در امامزاده صالح (ع) قبل از سال نو، یک قابلمه سمنو می آورد و می فروخت. منصور خان خودش جوانه گندم را برای پخت سمنو عمل می آورد و تابستان ها هم آبلیمو و آبغوره ای را که خودش می گرفت، می فروخت. چند سال بعد در کوچه زغالی ها، محمد بحری سمنوی خودش را به نام سمنوی دایمی آورد که هنوز هم جزء پر فروش ترین های محله است. ولی سمنویی که بیش از این دو معروف شد سمنوی عمه لیلیا بود که به خاطر برندسازی و شعبه های مختلف، بیشتر به گوش مردم آشناست.» داستان عمه لیلیا و سمنوهای معروف او هم جالب و شنیدنی است. حسن تجریشی، داماد عمه لیلیا که بعد از درگذشت او آتش زیر پاتیل ها را روشن نگه داشته، بهتر از هر کسی درباره راز خوشمزگی سمنوهای که همچنان برای خرید آن صف های طولانی تشکیل می شود صحبت می کند: «این سمنو با جوانه گندم و آرد پخته می شود و هیچ افزودنی دیگری ندارد.» به گفته تجریشی، عمه لیلیا متولد ۱۳۰۰ بود و بعد از ازدواج از همدان به تهران آمد. در خانه اش به روی مردم باز و به قول معروف سفره دار بود. وقتی هم که بساط سمنوی نذری را در محله به پا می کرد همه همسایه های پای کار می آمدند.

## سینمای خاطره انگیز در دامنه کوه

تجربه تماشای فیلم در سینمای روباز یکی از تفریحات مورد علاقه پایتخت نشینان در دهه ۴۰ بود و یکی از سالن های سینمای روباز قدیمی و پر طرفدار تهران هم در سریل تجریش، ابتدای دوراهی جعفر آباد و ناودانک قرار داشت. این سینما با شراکت ۵ نفر در سال ۱۳۳۰ راه اندازی شد. مساحت سینما روباز بهار حدود ۱۲۰۰ متر بود که دور تادور آن را دیوار چینی کرده بودند. در آن زمان منطقه شمیران سینما روباز نداشت و سینما بهار نخستین سینما با این کار کرد بود. سینما بهار هم به شیوه معماری ساختمان های شمیران در زمان پهلوی اول طراحی شده بود. رضا فوقانی، از اهالی قدیمی و کسبه بازار تجریش، درباره این سینمای روباز می گوید: «ویژگی مهم سینما بهار در ضلع شمال میدان تجریش این بود که فقط در فصل بهار و تابستان فیلم نمایش می داد. نزدیکی به کوه های پربرف شمیران و سرما اجازه نمی داد که این سینما در فصول دیگر کار کند. قیمت بلیت برای صندلی های ردیف جلو ۶ ریال و برای صندلی های ردیف پشت ۴ ریال بود. غروب ها در ۲ سانس ۱۸ و ۲۰ فیلم نمایش داده می شد. بعد از انقلاب سینما روباز بهار بسته شد و ورثه آن را دست نخورده باقی گذاشتند. اکنون جز دیوار های آجری آسیب دیده چیزی از آن باقی نمانده است.»



موضوع: سمنوهای معروف تجریش

موقعیت: بازار قدیمی تجریش - سریل

